

Ins. skulle våga tillägga: samtidens historia vittnar, att jernväg och civilisation äro oskiljaktiga. Jernväg är för hvarje land, som vill följa den allmänna civilisationen åt, icke mera ett väl, utan en nödvändighet.

J. V. S.

2 LITTERATURBLADET 1857.

10 *Litteraturblad n:o 1, januari 1857*

Det är verkligen med glad öfverraskning redaktionen ser sig i tillfälle att begagna denna öfverskrift: ty bladets första årtal var 1847, och det har således under vexlande öden fört fram sin tillvaro ett helt långt decennium.

20 Detta förhållande vittnar otvifveaktigt, att ett blad af dettas art och syfte är ett verkligt behof för de bildade i landet, ehuru det visst icke bevisar, att behofvet på ett tillfredsställande sätt blifvit fyllt. Ty der behofvet finnes, men all konkurrens saknas, är allmänheten naturligtvis tvungen att hålla till godo med, hvad som erbjudes.

30 Synnerligast i ett hänseende har också redaktionen i senaste årgång mer än tillbörligt åsidosatt sin skyldighet. Vi tala nemligen om den nästan totala bristen på anmälanden af någon annan utländsk litteratur än den Svenska. Icke saknad medvetande om vårt åliggande, utan en ohjelpig oförmåga att fullgöra detsamma har vållat denna bristfällighet. Väl fordras icke så mycket dertill, att kunna i hjälpliga ordalag rekommendera en god lektyr; men det fordras tid, för att taga kännedom om densamma; och det är ledighet härtill, undertecknad under konflikten mellan gamla åligganden och nya, oförutsedda pligter omöjligan kunnat vinna.

En annan följd af dessa tvingande omständigheter har varit oregelbundenheten i tiden för bladets utgifvande. Den har dock för det förflutna årets sista häften haft andra orsaker, oberoende af redaktionens goda vilja, så att hade dessa icke varit, Decemberhäftet skulle utkommit i rätt tid, före den 15 Januari.

Red. vill hoppas, att Litteraturbladets vänner benäget skola öfverse med dessa och andra bladets brister och, i det de erkänna Red:s bemödande att aldrig lemna bladets plan ur sigte, anse detsamma hafva efter sitt mått fyllt en eljest tom plats i den inhemska litteraturen.

40 Det vore orättvist att fränkänna samtiden ett oafåtligt arbete äfven för de andliga intressena; men medgifvas måste dock, att den icke är rik på skapelser, hvilka skulle åt den allmänna bildningen anvisa nya banor. Man vore vid blicken på, hvad som för dagen sker, böjd att afundas den lyckliga generation, som lefde i full kraft vid skiftet mellan det sistförflutna seklet och det närvarande; ty det var den förunnadt att grundlägga den tid, i hvilken vi, arftagarene af dess åsichter och sträfvanden, nu lefva. Hvad som i närvarande stund hos Europa's bildade nationer föregår, synes deremot mera hafva en rigtning på det redan vunnas befastande, än på öppnandet af nya banor. Hvarken i 50 vetenskap eller litteratur framträder något i mer eller mindre grad epokgörande. Väl gör vetenskapen i de flesta grenar dagliga framsteg, bland dem äfven sådana, som för 100 kanske ännu för 50 år tillbaka skulle ansetts ega stor märkvärdighet. Men tillochmed upptäckandet af nya planeter är numera något så alldagligt, att knappast någon vårdar sig om att lägga de nya himlakropparnes antal, mycket mindre deras

namn på minnet. Likaså framdragas nya mineralier, vexter och smådjur i oändlighet, nya kemiska föreningar upptäckas eller uppfinnas o. s. v. Men allt detta sker alldagligen och väcker ingen allmänare uppmärksamhet. Språkforskningen bjuder likaså på nya språk, nya skriftliga traditioner och nya grammatiker. Bland sådane företeelser tillhöra utan tvifvel vår utmärkta landsmans, Castrén's, forskningar det mest märkvärdiga, såsom omfattande ett så stort helt och hållet nytt gebit. Och bland de i ljuset framdragna traditioner intager den Finska Kalevala ingalunda sista rummet. Matematiken har på länge icke gjort något utmärkande steg framåt. Filosofin har icke heller sedan Hegel något stort namn att uppvisa. I de teologiska och juridiska vetenskaperna framstår ingenting, som skulle lofva en ny framtid. Men på hvarje fält bestämmes det redan gifna noggrannare, förenklas formen, och insigten sprides, för att mer och mer ingå i den allmänna bildningen.

10

Med nationallitteraturerna är förhållandet detsamma. Knappt torde någon af nu lefvande skalders komma att intaga en plats i första rangen – ehuru Finland äfven här är lyckligt nog att tillräkna sig ett namn, som minst sagdt står i jembredd med alla dem, samtiden nämner såsom sina. Romanen, rätt egentligen samtidens representant för sträfvandet att göra mängden delaktig af litterär bildning, bär för närvarande intet enda i högre grad utmärkt namn på titelbladet. Memoirlitteraturen, såsom läsning för den stora allmänheten romanen närmast, är ännu obetydligare. Deremot står genom en skickelse, efter olika åsikter mer eller mindre lätt att förklara, historieskrifningen för närvarande ganska högt, genom dess än lefvande representanter.

20

Ett blad som Litteraturbladet skulle alltså rätt egentligen stå i tidsandans tjenst. Ty bladets bestämmelse bör vara den, att göra den större läsande allmänheten förtrogen med sträfvandena i samtidens vetenskap och litteratur. Och då dessa sträfvanden hufvudsakligen visa sig i det vunna vetandets spridande till allt större kretsar, så hörer ett häråt egnadt blad rätt tiden till. Af detsamma kan icke väntas upplysningar om stora företeelser i vetandets verld, då sådane der icke visa sig. Men dess åliggande borde dock vara, att i hvarje gren af vetandet bringa något af det, som framträder egnadt för en större allmänhet, till sina läsares kännedom.

30

Erkännande dessa vårt blads åligganden, inse vi mer än väl, huru långt aflägsnadt det är från deras uppfyllande. Nationallitteraturerna skulle främst tillhöra kretsen för bladets meddelanden. Men det är, såsom redan blifvit medgifvet, isynnerhet med afseende härå Red. sett sig ur stånd att motsvara läsarens billiga fordringar. Endast åt samtidens historieskrifning, i närvarande stund den mest framstående sidan af nationallitteraturerna, har Red. varit i tillfälle att egna några ord och anmälanden. Det öfriga af dagens litteratur, ehuru mindre utmärkt, är dock en frukt af den närmast förgångna tidens storartade väckelser och fortgår i de af dessa angifva särskilda rigtningar, hvarföre äfven det utan tvifvel förtjenar all uppmärksamhet. Hvad i detta afseenden brutit i bladets senaste årgångar, hoppas Red. på grund af löfte om benäget biträde kunna till någon del afhjelpa i den närvarande.

40

Ett hinder så väl i sisnämnda hänseende som för meddelandet af vetenskapliga och litterära artiklar öfverhufvud vållar bladets ringa utrymme. Ofta nog erbjuda utländska journaler afhandlingar både innehållsrika och med stor talang författade; men deras omfång hindrar deras införande. Bladets utvidgande blir såväl af denna orsak som för vinnande af mera omvexling i innehållet dag för dag en af

50

behovvet allt mera påkallad åtgärd, på hvilken Red. redan varit betänkt, och hvilken med nästa årgång skall genomföras – om eljest allmänheten fortfarande vill visa deltagande för detsamma. Dagbladens täflan inskränker också mer och mer tillgången till lån af kortare artiklar. Vi åberopa som exempel de snillrika naturvetenskapliga uppsatserna af Babinet ur Revue des deux Mondes, med hvilkas införande vi gjorde början, men hvilka sedermera såväl den i landet mycket lästa Svenska Tidningen som äfven en Finsk tidning funnit skäl att pryda sig med. Och en månadsskrift kommer vid en sådan täflan
10 alltid för sent. Artiklar af större omfång deremot kan månadskriften alltid hoppas att få behålla för sig.

Detta om den utländska litteraturen och om lån ur densamma. Inhemska litteraturens fält har Litteraturbladet haft sig helt och hållet upplåtet; ty för den kunna inga kritiker få lånas, och tidningarne visa sig föga böjda att öfva någon egen litterär kritik. Skada blott, att så mycket af denna litteratur består i obetydligheter, hvilkas anmälände nog gagnlöst kommer att fylla spalterna. Litteraturbladet har under senaste årgång häraf innehållit mera, än hvad som egentligen varit nödigt och gagneligt, och bör i denna del inskränka sig till behörigt
20 mått.

Men allmänna bildningen har många intressen utom de rent litterära. Dess rätta kännetecken är i sjelfva verket intresse för och insigt i de frågor, som röra det allmänna. Och till dem höra de materiela icke mindre än de andliga. Det är en förvänd förnämhet, den som aktar landets materiela intressen för ringa. Den är också såsom all förnämhet ett foster af okunnigheten eller tillgjordheten. Hvar och en invid har materiela intressen nog att bevaka; och man finner, att de flesta menniskor mer än tillbörligt äro af sådane upptagna. Förhållandet är blott det, att de äro den pura egennyttans, som vill låtsa tänkesätt,
30 upphöjda öfver det materiela, genom att förnämt se ned på detta, då det rör det allmänna, land och folk, eller som saknar insigt deri, att arbetet för det allmänna materiela välståndet förminskar omsorgerna för den egna utkomsten. Ingen borde i sjelfva verket mera nitiska för det allmänna välståndets höjande, än de, som sträfva för den andliga kulturens framsteg. Ty båda äro oupplösligt förenade. En enskild kan äfven utan insigter lyckas komma till rikedom, likasom ett snille och en lärd kan lefva – och ofta nog lefver – i snäfva yttre omständigheter. Men för det stora hela finnes ingen annan väg till välstånd, än ökade insigter; och allmän intellektuel bildning har ingen jordmon, der
40 menniskan måste mödosamt tråla för lifvets enklaste behof. Historien vittnar nogsam, att hvarken vetenskap eller litteratur blomstrat hos andra folk, än sådane, hos hvilka jordbruk, industri och handel nått någon högre utveckling. Ett skenbart undantag för nationallitteraturerna göra de perioder, då furstegunst och högtuppsatt mecenetskap tagit desamma i sitt skyld. Men äfven då har detta stöd varit nationalförmögenhetens och den dermed förenade högre bildningens, ehuru samlad på få händer, hos en jordegande eller blott hofaristokrati och dess chef. Det ensidiga i en sådan samhällsförfattning har dock
50 lemnat sitt spår äfven i litteraturen, som blifvit en drifhusplanta, saknande naturlig lifskraft och fri form. I litteraturen från Augusti, Ludvig XIV:s och äfven Gustaf III:s så berömda tidevarf mötes man af en kammarluft, som icke ger någon vederqvickelse; man erkänner det sköna, som deri obestriddigen finnes, men man hängifver sig icke deråt. På en längre hunnen ståndpunkt af samhällsutvecklingen är nationen i vidare kretsar den enda mecenaten. Men den är det icke

såsom ett idylliskt herdefolk, utan måste redan hafva genomgått kulturens föregående stadier, för att känna detta det högsta af civilisationens behof, behofvet af ett oförgångligt lif i intelligensens verd.

Af detta förhållande är det en naturlig följd, att en nation, hvilken såsom den Finska står så långt efter världens civiliserade folk både i materielt och andligt hänseende, lättare inser och erkänner bristerna i det materiela och söker att afhjelpa dem. Det är derföre hvars och ens pligt, som nitälskar för en högre andlig kultur, att söka befordra detta erkännande. Sålunda sprides äfven omedelbart vetande och kärleken dertill. Man känner, huru mycket i vår tid hvarje industrielt företag beror af teorin och vetenskapen; hvarföre äfven de utmärktaste naturforskare i andra länder sett sig kallade att deltaga i ledningen af sådana företag till allmän nytta. Likaså gör en allmännare väckt industriell håg behofvet af undervisning och intellektuell bildning känbart; och detta behof väcker nya frågor af allmänt intresse, i hvilka teorin har tillfälle att göra sig gällande. Den vinner och måste vinna detta utrymme äfven vid ordnandet af de mångfaldiga samhällsförhållanden, i hvilka redan den materiella utvecklingen påkallar reformer.

Undet allt detta kan det rent vetenskapliga och litterära intresset icke slumra. Man kan icke tänka sig förhållandet så, att det materiella välståndet först skulle böra hinna en viss bestämd grad, då sedan det högre andliga kulturbehofvet med ens skulle frambräta. Det är tvärtom klart, att det senare under det förras fortgång måste småningom vakna och tillväxa. Och att detta behof näres och medel beredas för dess tillfredsställelse, är på andra sidan likaså nödvändigt. Ja det måste anses för de vetenskapligt bildades i hvarje land synnerliga pligt, att icke tillåta det materiella sträfvandet och den på det rent praktiska rigtade intellektuella bildning, detta stärfvande fordrar, vinna en ensidigt öfvervigt. Men detta sker icke derigenom, att man underkänner sagde sträfvandes betydelse och den praktiska bildningens berättigande, utan derigenom att man visar, huru såväl för nationer som individer den högre humanistiska bildningen är ett lika oafvisligt behof, och huru äfven i det materiella den förutan ingen fortgång kan finnas. Ty skulle människan föras till arbete och ansträngning endast af de materiella behofven, skulle hon snart nog finna dem tillfredsställda. I själfva verket är det det andliga, det intellektuella och sedliga behofvet i den ena eller andra formen, som ensamt förmår föra människan till ett högre lekamtligt välstånd. Och det kan å andra sidan icke betviflas, att ju detta välstånd icke ändamål i sig själf, utan att det bör betraktas blott såsom vilkor för den andliga utvecklingen. Att likväl detta icke må glömmas, derför tillhör det dem att verka, som föra den allmänna bildningens talan.

Ledda af dessa åsigter, hafva vi sökt att i detta blad väl låta de materiella intressena komma till all heder, utan att, såsom vi hoppas läsaren skall medgifva, derföre lemna ur sigte de högre ändamål som gifva dem deras berättigande. Bladets allmänna plan her dervid varit, att så i ena som andra hänseendet utveckla de ledande grundsatserna, principerna. Ty spridandet af, hvad man kallar faktisk kunskap, uppgifter på fakta, har väl för det praktiska lifvet sitt värde. Men denna kunskap är icke bildning. Insiqt i grunderna för de skilda allmänna intressena och i deras inbördes sammanhang utgör det vetande, som ger människan håg och förmåga att för dem vara verksam – och hvilken håg och förmåga ensam förtjenar namn af bildning. Det är för en sådan allmän bildning vi efter förmåga sökt arbete. Vi hafva också sökt att vid framställningar i detta syfte hänvisa till den litteratur i

10

20

30

40

50

ämnet, som varit oss känd, och hoppas derigenom hafva bättre sörjt för läsarens behof, än hvad som skulle kunnat ske, om vi i stället fyllt bladet med endast rikare litterära notiser.

10 Vi behöfva icke tillägga, att vi ansett och anse för detta blads förnämsta uppgift, att verka för en allmännare öfvertygelse om nödvändigheten af en sannt nationel bildning och af Finska språkets insättande i dess naturliga rättigheter, såsom den enda väg, på hvilken en sådan bildning kan vinnas. Der en lefvande nationalanda saknas, der blifva äfven de mest välmenta sträfvanden för det allmänna, för de
20 materiela intressena så väl som de andliga, vanmäktiga att åstadkomma några högre och varaktigare resultat. Och nationalandan kan icke hafva någon fast rot hos ett folk, hvars bildning icke talar nationens språk. Bland de många brister, med hvilka Litteraturbladet må vara behäftadt, är den största utan tvifvel den, att dess språk icke är nationens. Vi kunna ursäktas detta endast med förhållandenas tvång, hvilket säkert icke skulle gifva ett Finskt blad af dettas innehåll någon krets af läsare, tillräcklig för dess upprätthållande. Dock skall Red., i likhet med, hvad i bladets tidigaste årgångar skedde, framdeles inrymma någon plats äfven åt artiklar på Finska språket.

20 Om de i bladet intagna skildringar och berättelser hafva vi intet annat att säga, än att i dem, såsom hittills, syftningen skall blifva, att förena det nöjsama med det nyttiga. Såsom förut blifvit tillkännagifvet har bladet fördelen, att i innevarande årgång kunna meddela ett antal original-teckningar af konstnärlig hand: och göra vi här i detta nummer början med ett stycke, hvars utmärkta värde läsaren säkert utan allt förord skall veta att uppskatta.

J. V. S.

30

3 FÖRENINGAR MOT DJURS PLÅGANDE.

Litteraturblad n:o 1, januari 1857

Om dessa föreningar och om de lagar och polisförfattningar mot misshandling af husdjuren, som på senare tider utfärdats i särskilda Europas länder, torde de flesta läsare hafva hört eller läsit, mer eller mindre. Man låter dock vanligen sådant ordspråket till heder gå in genom ena örat och ut genom det andra. Isynnerhet i ett land, der så kloka personer finnas, att de tydligt inse förderfvet för detta land af allt
40 det, som i decennier utgjort en häfstång för civilisationen i Europa, måste denna humanitet, som vårdar sig om djuren, anses för en barnslighet.

Erkännas må dock, att i fråga om denna sak ett nog allmänt missförstånd är rådande. Mången, eljest vän af fortskridandet, kan tycka, att människan och hennes vård och uppfostran i hvarje land påkallar allt, hvad för ändamålet möjligen kan uppoffras af penningar, insigter och arbete, och att man börjar från origtig ända, då man vill direkt förbättra djurens behandling, och icke väntar, att denna förbättring skall blifva en följd af en förbättrad allmän uppfostran och ett
50 stigande välstånd. I sig sjelf kan väl ett sådant sätt att resonnera i allmänhet tillräknas de obotfärdigas förhinder; ty det är högst vanligt att ursäktas sin tröghet i deltagandet för något godt och nyttigt företag med föregifvandet, att det finnes mycket annat viktigare att arbeta för. Men i förevarande fråga understödes, som sagdt, denna egoismens benägenhet att ursäktas sig af ett verkligt missförstånd. Man inser och